

III Міжнародна науково-практична конференція
«РЕФОРМА ОСВІТИ В УКРАЇНІ. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»

ПРОБЛЕМИ РОЗРОБЛЕННЯ СТАНДАРТІВ ТРЕТЬОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Володимир Бахрушин
професор, д.ф.-м.н.

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Національний університет "Запорізька політехніка"
Інститут освітньої аналітики МОН України
Національний Еразмус+ офіс в Україні, Національна команда експертів з реформування вищої освіти, 2018-2021

Київ, 28 жовтня 2021

Вимоги ЗУ «Про вищу освіту» до стандартів

Стандарт має містити спільні вимоги для всіх освітніх програм в межах спеціальності і рівня вищої освіти щодо:

- обсягу кредитів ЄКТС;
- рівня освіти і результатів навчання осіб, які можуть розпочати навчання;
- обов'язкових компетентностей випускника та результатів їх навчання;
- форм атестації здобувачів;
- вимог до створення міждисциплінарних освітніх програм;
- вимог професійних стандартів (за їх наявності).

Основні документи

- Закон України «Про вищу освіту»
- Національна рамка кваліфікацій (узгоджена з EQF LLL та QF EHEA)
- Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затверджений постановою КМУ від 23 березня 2016 р. № 261
- Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти

Чи потрібні стандарти?

- Однакове розуміння розробниками освітніх програм та експертами вимог нормативних документів
- Конкретизація загальних вимог в контексті спеціальності
- Мінімізація помилок при розробленні освітніх програм

Стандарт – рекомендація чи нормативний документ?

Чи повинні структура і обсяг стандарту докторського рівня бути такими самими, як і для стандартів інших рівнів?

Обсяг освітньої програми

Освітня програма 3 рівня:

- ❑ освітня складова (30 – 60 кредитів ЄКТС);
- ❑ наукова складова (обсяг у кредитах ЄКТС не визначено).

Нормативний строк навчання за освітньою програмою 3 рівня становить 4 роки

Чи є сенс у жорсткій регламентації обсягу освітньої компоненти?

Теоретичний зміст предметної області

МСКО:

Універсум (всі знання)

- Широка галузь 1
 - Вузька галузь 11
 - Деталізована галузь 111
 - Деталізована галузь 112
 - ...
 - Вузька галузь 12
 - ...
- Широка галузь 2
- ...
- Широка галузь 10

Водночас:

00 Generic programmes and qualifications

99 Field unknown

070 Engineering, manufacturing and construction not further defined

...

079 Engineering, manufacturing and construction not elsewhere classified

Теоретичний зміст предметної області є характеристикою предметної області, а не змістом освіти чи переліком освітніх компонентів

Опис предметної області

- Об'єкти вивчення та/або діяльності
- Цілі навчання
- Методи, методика, технології
- Інструменти та обладнання

Мають бути узгоджені зі стандартами магістрів і бакалаврів

Має бути акцент на дослідницьку та/або інноваційну діяльність

Інтегральна компетентність

Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у певній галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні компетентності

- ❖ Компетентності, формулювання яких є спільними для всіх спеціальностей і рівнів вищої освіти
- ❖ Обираються 3 – 5 найбільш актуальних для спеціальності вимог з переліку Методичних рекомендацій
- ❖ За основу можуть братися різні переліки, що охоплюють всі потенційно необхідні загальні компетентності і не містять дублювання чи часткового перетину формулювань:
 - Проект Tuning
 - Key competences for lifelong learning
 - Закон України «Про освіту» (ч. 1 ст. 12)
 - ...

Постанова № 261

Освітня програма має передбачати **оволодіння** загальнонауковими (**філософськими**) компетентностями, **спрямованими на формування** системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору **в обсязі кредитів ЄКТС** відповідно до стандарту вищої освіти.

Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері *** на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності

Постанова № 261

- засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку **в обсязі кредитів ЄКТС** відповідно до стандарту вищої освіти;
- набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності **в обсязі кредитів ЄКТС** відповідно до стандарту вищої освіти;
- здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою ..., а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності ...

Національна рамка кваліфікацій

- Знання
- Уміння/навички
- Комунікація
- Відповідальність та автономія

Національна рамка кваліфікацій

- Концептуальні та методологічні знання в галузі чи на межі галузей знань або професійної діяльності;
- Розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки та/або інновацій, розширення та переоцінка вже існуючих знань і професійної практики;
- Вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань;
- Демонстрація значної авторитетності, інноваційність, високий ступінь самостійності, академічна та професійна доброчесність;
- ...

Спеціальні компетентності

5 – 7 вимог щодо здатності, виконувати основні трудові функції, пов'язані з науковою, науково-педагогічною та інноваційною діяльністю за відповідною спеціальністю та/або отримувати відповідні результати.

Формулювання не повинні бути надмірно деталізованими.

Здатність провадити наукову діяльність – це, насамперед, планування і виконання дослідження, висування та перевірка гіпотез, виконання експериментів, спостережень, розрахунків, ..., дослідження моделей, формулювання та обґрунтування висновків, а не оформлення публікацій відповідно до стандартів чи підготовка тез на конференції.

Результати навчання

10-12 вимог з орієнтацією на основні завдання наукової, науково-педагогічної та інноваційної діяльності за відповідною спеціальністю.

У комплексі зі спеціальними та загальними компетентностями вони мають охоплювати всі вимоги Закону України "Про вищу освіту", НРК та постанови № 261.

Атестація

Відповідно до частини 4 статті 6 Закону України «Про вищу освіту» атестація здійснюється на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації разовою спеціалізованою вченою радою, утвореною закладом вищої освіти чи науковою установою, що мають акредитовану освітню програму третього рівня вищої освіти з відповідної спеціальності (спеціальностей для міждисциплінарних робіт).

Жодних інших форм атестації законодавство не передбачає. Водночас стандарт містить певні додаткові вимоги стосовно відсутності порушень академічної доброчесності та оприлюднення дисертацій.

Міждисциплінарні програми

Стандарт спеціальності не може містити вимоги до міждисциплінарних програм.

Стандарт може містити вимоги щодо присвоєння кваліфікації за спеціальністю для випускників міждисциплінарних освітніх програм.

Професійні кваліфікації

На сьогодні немає видів професійної діяльності, допуск до яких передбачає наявність ступеня доктора філософії з певної спеціальності чи галузі знань.

Освітні програми підготовки докторів філософії зазвичай не спрямовані на конкретні види професійної діяльності.

Тому стандарт не передбачає присвоєння професійних кваліфікацій і не містить вимог, необхідних для присвоєння таких кваліфікацій. Водночас, такі вимоги можуть містити конкретні освітні програми.

Дякую за увагу